

רגע האמת של ישראל

דן בן-דוד

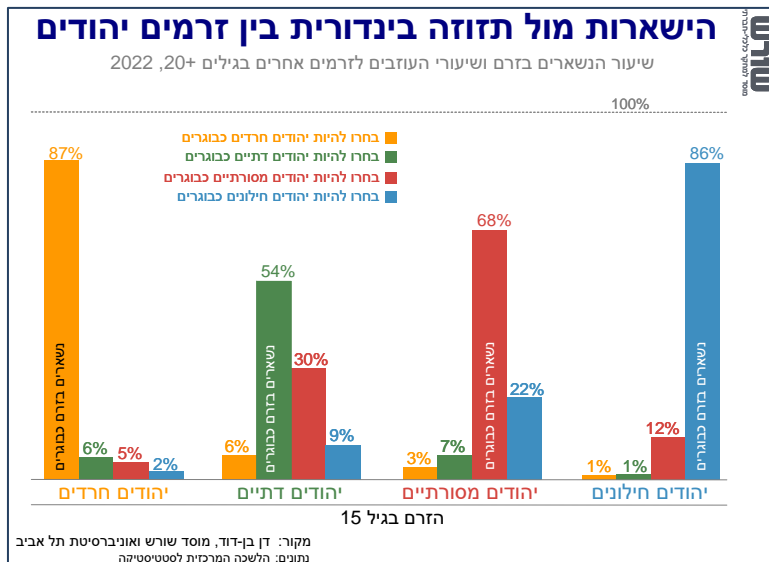
ישראל מתאפיינת בשילוב קטלני: קבוצות אוכלוסיה בעלות פרוץ ילודה גבוה מאוד שלומדות בבתי ספר ברמה לימודית ירודה, הקשורים למפלגות חרדיות ודתיות שמחליפות חינוך באינדוקרינציה. כך נוצרת אוכלוסיה בוגרת גדולה למדי – ההולכת וגדלה במהירות – שחיה בבועה תנ"כית החוצצת בינה לבין הצורך להתמודד עם המציאות.

בבועה נפרדת בישראל חיה חברה ליברלית שאננה, המעדיפה תוכניות ריאליטי על פני התמודדות עם המציאות, ושואבת את המידע שלה משיח רדוד ושטחי בתקשורת וממניפולציות חסרות רסן ברשתות חברתיות. זו חברה שאינה מפנימה עד כמה קל לאבד את הבית הלאומי, ואלו קורבנות אדירים בדם ודמעות יידרשו כדי להחזירו לקדמותו – אם זה בכלל יהיה אפשרי.

בזבזנו יותר משלושת רבעי מאה בתקוות שווא שיהיה אפשר לגשר בין חברה פלורליסטית לבין חברה המפלה בגלוי נשים, מיעוטים וכו'. כפי שכתבתי בקיץ שעבר ([הארץ, 24.8.23](#)), איננו מוכנים לקבל עובדת חיים פשוטה: ניתן להיות דתי במדינה ליברלית – אך לא ניתן להיות ליברל במדינה דתית.

תושבי שתי בועות עומדים לחוות על בשרם את ההבדל בין פונקציה לינארית לפונקציה אקספוננציאלית. בעולם ליניארי, שני הצדדים רואים שתהיה ביניהם התנגשות באופק, אולם הם משלים את עצמם שהיא מתקרבת בקצב קבוע ושהם יוכלו להתמודד איתה מבעוד מועד. בעולם האקספוננציאלי שבו אנחנו חיים בפועל – המוסתר מאחורי מידע חלקי, שגוי ומטעה שמשמש כקיר סביב כל אחת מהבועות – המהירות שבה אנחנו נעים לעבר אותה התנגשות אינה קבועה, אלא היא מכפילה את עצמה בכל דור. בדיוק כמו בטבע, בין אם אנחנו רוצים בכך או לא, בין אם אנחנו מוכנים לזה או לא, הבועות שאנחנו חיים בהן עומדות להתפוצץ.

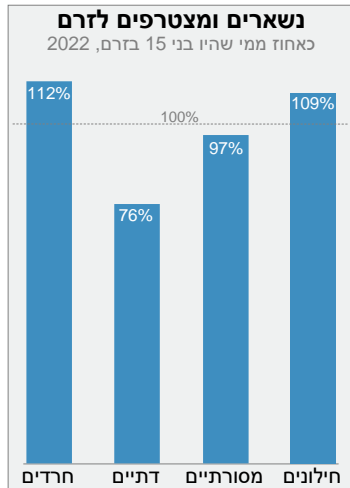
שאלה מרכזית בהקשר זה היא האם האוכלוסיה היהודית בישראל הופכת לדתית יותר? מעת לעת נשמעות צפירות הרגעה מבעלי אגידות, או מסתם חובבנים, שההפך הוא הנכון וישראל נעשית פחות דתית. הבעיה היא שתחזיות אלה מבוססות – במקרה הטוב – על ניתוחים חלקיים בלבד של הנתונים, שמובילים למסקנות הפוכות מהמציאות.

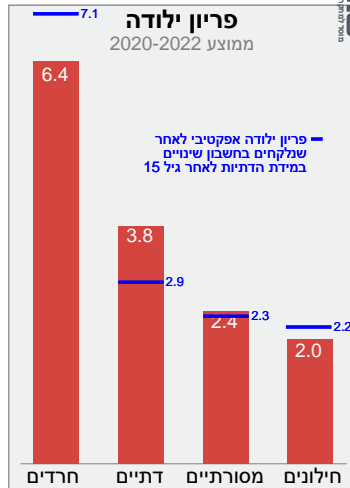
על פניו, רבים מהישראלים המחשיבים את עצמם יהודים דתיים או מסורתיים הופכים עם השנים לפחות דתיים. לפי נתוני הלמ"ס, ב-2022, רק כשני שלישים (68%) מאלה שגדלו כמסורתיים נשארים מסורתיים בבגרותם (גרף ראשון). 22% מהמסורתיים הופכים לחילונים, ומנגד 10% מהם הופכים ליותר דתיים. כמחצית בלבד (54%) מאלה שגדלים כדתיים נשארים דתיים בבגרותם. רק 6% מהם הופכים ליותר דתיים (כלומר, הופכים לחרדים), והיתר הופכים לפחות דתיים.

אך זוהי תמונה חלקית מאוד. התמונה המלאה שונה במידה ניכרת. יש לקחת בחשבון גם מעברים של יהודים בין הזרמים היהודיים השונים. כשעושים זאת – כלומר, כשמוסיפים את המצטרפים ומחסירים את העוזבים – מתברר שהקבוצה החרדית גדלה ב-12% והחילונית ב-9% (עמודות כחולות בגרף השני). גדולה של הקבוצה המסורתית כמעט שאינה משתנה, בעוד שהזרם הדתי קטן ברבע.

הישארות והצטרפות לזרמים היהודים מול פריון ילודה

מקור: דן בן-דוד, מוסד שורש ואוניברסיטת תל אביב
נתונים: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

פריון ילודה אפקטיבי לאחר שנלקחים בחשבון שניים במידת הדתיות לאחר גיל 15

אולם, אפילו זו אינה תמונה מלאה המשקפת את הכיוון הדמוגרפי שבו נעה ישראל, משום שנתונים אלה אינם מביאים בחשבון את הגורם העיקרי: פריון ילודה. כאשר לוקחים בחשבון את אלה שנולדו לזרם הדתי, מחסירים את אלה שעוזבים אותו ומוסיפים את המצטרפים אליו מהזרמים האחרים, מגלים שהזרם הדתי הולך וגדל לעומת הזרם החילוני. התוצאה היא שפריון הילודה האפקטיבי של היהודים הדתיים גבוה בשליש מפריון הילודה האפקטיבי של היהודים החילונים.

פריון הילודה של התת-קבוצה של הזרם הדתי, המתנחלים הדתיים-

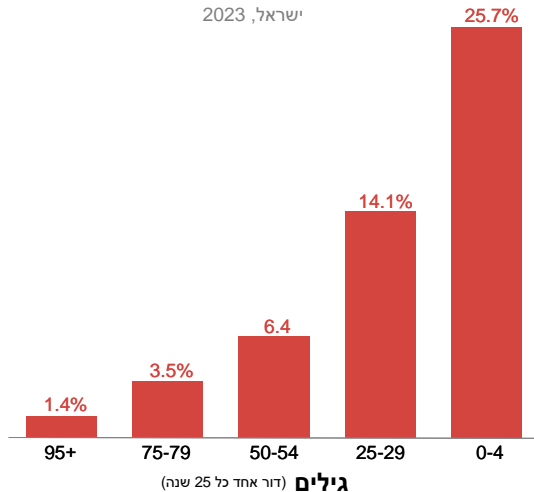
לאומיים – שעמם נמנים מנהיגי שלוש המפלגות הדתיות הלאחריות הגזעניות בכנסת – לא נאמד עד כה על ידי הלמ"ס. בבדיקה שעשתה הלמ"ס באחרונה בקרב יהודים "מאוד דתיים" שאינם חרדים שחיים בהתנחלויות בשטחים, מתברר כי פריון הילודה שלהם ב-2022 היה 6.05 ילדים – זהה כמעט לזה של החרדים.

לגבי החרדים אין בכלל שאלה באשר לכיוון הדמוגרפי שלהם. נשים חרדיות יולדות יותר מפי שלושה ילדים מנשים חילוניות. אם מוסיפים לכך את העובדה שהתוספת נטו לזרם החרדי – מספר המצטרפים אליו בקיזוז מספר העוזבים אותו – מגדילה אותו ב-12%, פירוש הדבר פריון ילודה אפקטיבי של יותר משבעה ילדים למשפחה חרדית. גם אם פריון הילודה של החרדים יירד ב-30%, התוצאה הסופית עדיין תהיה זהה, רק מהירות ההגעה אליה תשתנה.

השורה התחתונה היא שצפיירות הרגעה ציבוריות המבוססות על תקוות שווא או על מידע חלקי – במקום על מבט רחב מבוסס נתונים מלאים – פוגעות משמעותית ביכולתו של הציבור להבין ולהפנים את

שיעור החרדים בכל דור

ישראל, 2023

מקור: דן בן-דוד, מוסד שורש ואוניברסיטת תל אביב
נתונים: המפסן הישראלי לדמוקרטיה (2023)

הכיוון הדמוגרפי של ישראל, על ממדיו המלאים והשלכותיו, ועל המהירות שבה אנחנו דוהרים אל היעד. לא רק שחלקם של הדתיים והחרדים באוכלוסייה גדל, במקרה של החרדים הוא גדל בקצב אקספוננציאלי.

הזרם החרדי מכפיל את חלקו באוכלוסיית המדינה מדי 25 שנה (גרף שלישי). לדוגמה, החרדים הם רק 6% מבני ה-50-54 בישראל. אבל החלק של נכדיהם בקרב הפעוטות בגילים 0-4 גבוה פי ארבעה (26%). המגמות הדמוגרפיות הנוכחיות מצביעות על כך שבעוד 24 שנים בלבד – כלומר, עד יום העצמאות ה-100 של ישראל בשנת 2048 – כמחצית מהפעוטות בישראל יהיו חרדים.

כפי שהתברר באופן טרגי בחודשים האחרונים, יכולות הגרעין שבידי ישראל (לפי פרסומים זרים) אינן יכולות להחליף את הצורך בצבא גדול דיו שיוכל להתמודד עם המלחמה הרב-זירתית נגדנו על ידי חמאס, חיזבאללה, איראן ושלוחותיה ברחבי המזרח התיכון ובשטחים. היכולת לתחזק צבא בסדר גודל שיוכל להגן כראוי על ישראל מחייבת משק חזק ומגוון. הצביעות של זרם האוכלוסייה שגדל בקצב

אקספוננציאלי ומתעקש ליהנות מהיתרונות של חברה מודרנית – משירותי בריאות, דרך רווחה ועד הגנה ובטחון – תוך סירוב לשאת בעלויות ובנטל הכרוכים בכך, מיצתה את עצמו.

אנחנו זקוקים לחרדים, והם זקוקים לידע, לכישורים וליכולות שמנהיגיהם מתעקשים למנוע מהם, ולכלים בסיסיים שיאפשרו להם לעבוד במשק גלובלי ולשרת בהגנה על ישראל. הדרך היחידה לשחרר את החרדים מאחיזת החנק של מנהיגיהם היא באמצעות כסף. אחרי הכל, סדר היום שההנהגה החרדית כופה על קהילתה הופך את החרדים לעניים מאוד. הם תלויים בנו לחלוטין למימון בתי הספר שלהם, השוללים מהם את הזכות אזרחית הבסיסית לקבל חינוך שיספק להם הזדמנות לבחור באופן חופשי את עתידם. כשמדובר בהשכלה גבוהה, סטודנטים משלמים (בצדק) בעבור שכר הלימוד שלהם; לעומת זאת שכר הלימוד והוצאות המחיה של תלמידי הישיבות משולמים מכספי המסים שלנו. אם המימון הזה ייפסק, ועמו גם רוב המימון המסיבי של אורחות חיים המנציחים עוני ותלות, הם יבינו שמה שהיה לא יהיה עוד והם יצטרכו ליישר קו.

בנוסף, יש לבחון מה כן נלמד בזרם החרדי הנשלט על ידי המפלגות החרדיות ובזרם הממלכתי-דתי שמושפע מאוד על ידי המפלגות הדתיות. מתחילת 2023, אנחנו מקבלים קריאת השכמה חזקה, ברורה ובלתי פוסקת שהאיום הפנימי העיקרי על ישראל נשקף מרוב עתיד של קבוצות חרדיות ודתיות שאינן מנסות אפילו להסתיר את תחושת העליונות, את חוסר הסובלנות ואת האפליה שיש להן כלפי כל מי ששונה מהן או חושב אחרת מהן.

חשוב להדגיש שלא כל החרדים והדתיים בישראל חושבים כך או שותפים להשקפות העולם ולאורחות החיים אלה. עם זאת, בשורה התחתונה המפלגות היחידות המייצגות כיום חרדים ויהודים דתיים בכנסת מספקות לנו קדימון לגבי עתיד המדינה בעוד כמה עשורים, כאשר הן לא יזדקקו לראש ממשלה העומד למשפט פלילי כדי להקים ממשלה. עם 6+ ילדים למשפחה, הדמוגרפיה לבדה תאפשר להם לשלוט במדינה ללא מצרים.

העתיד הסופני המתואר לעיל אינו חקוק בסלע – אם כי הסיכויים לשנותו הולכים ופוחתים במהירות מדי שנה. התגברות על הטראומה הבלתי נתפשת שחוונו בשנה האחרונה מחייבת לא רק סילוק מיידי של הציניקנים הצבועים בממשלה שהובילו אותנו לנקודה הנוכחית, אלא גם יכולת להבחין בבהירות בין טפל לעיקר כאשר קובעים את המדיניות ביום שאחרי.

לחינוך ולתמריצים כספיים חיוביים ושליליים יש תפקיד מפתח בקביעת שיעורי פרוץ ילודה ברחבי העולם, ובוודאי גם בישראל. חשוב להדגיש כי אין לכוון את המהפכות הנדרשות בחינוך ובתקצוב נגד החרדים והדתיים אלא לטובת ראייה ממלכתית ושוויונית של זכויות וחובות. שיפור משמעותי במערכת החינוך – הנמצאת בתחתית הדירוג בעולם המפותח – מחייב, בין השאר, ליבת לימודים משודרגת מאוד וזהה בכל בתי הספר (כולל אי-תקצוב של בתי ספר שלא מלמדים ליבה מלאה ולא נבחנים בה) לצד הפסקה מוחלטת של מעורבות פוליטית בכל זרמי החינוך. המהפכה בעדיפויות התקציביות צריכה להתבסס על סדר יום ממלכתי – במקום סדר יום סקטוריאלי – המבטל הטבות, סובסידיות, הנחות ופטורים לא-שוויוניים ומנהיג במקומם תקצוב המבוסס על ראייה ארוכת טווח.

השאלה שצריכה לעמוד במרכז שתי המהפכות היא איזו מדינה אנחנו רוצים בעוד דור? האם היא תהיה מדינה עם משק איתן שיוכל לתחזק מערכות בריאות ורווחה מתקדמות? האם זו תהיה חברה שתוכל לסחור עם העולם המפותח, או שזו תהיה מדינה מצורעת שאפילו לא תוכל לחמש את עצמה? האם ישראל תהיה אור לגויים וילדינו ונכדינו ירצו לחיות בה, ויהיו מוכנים לסכן את חייהם להגן עליה? התשובות לשאלות אלה ייקבעו על ידי הנשים והגברים שייצאו מבתי הספר. המוכנות לשיתוף פעולה בתחום החינוך תגיע כאשר ייסגר הברז למי שיסרב לכך, וכשהכספים הציבוריים יפסיקו לממן אורחות חיים של אי-עבודה ואי-שירות המחריבים את עתיד המדינה.

ישראל צריכה להתגבר על האשליה שעתידיה יתוקן מעצמו, איכשהו, ללא התערבות נחושה של הרוב הליברלי. המחאה העממית האדירה שהיינו עדים לה בישראל בשנה שעברה – שהיתה חסרת תקדים בעולם בהיקפה ובהתמדתה – מספקת תקווה לעם הייחודי שלנו. בעיצומה של מתקפת הממשלה על הדמוקרטיה הישראלית, חברנו יחדיו כדי להילחם באויב ברברי וסדיסטי באופן שאיש מחוץ למדינה לא האמין שאפשרי. כאשר אנחנו עם הגב לקיר, יש לנו היכולת להתגבר לא רק על ניסיון ההפיכה המשטרית ועל האיומים על עצם קיומנו, אלא גם להתגבר על התהליך הדמוגרפי הבסיסי שהביא אותנו עד הלום ומאיים לקבור את עתידה של המדינה.

אנחנו ברגע האמת של ישראל.